

Також серед напрямів удосконалення прогнозування ринку праці слід виділити:

1. Залучення до процесу прогнозування суб'єктів господарської діяльності, активізацію соціального діалогу між державою, роботодавцями та навчальними закладами.
2. Отримання даних щодо потреб у робочій силі шляхом анкетування та збирання інформації в роботодавців.
3. Урахування пріоритетних напрямів розвитку економіки країни та регіону при визначенні обсягів потреби в робочій силі за професіями.

Однак досягнення балансу неможливе без підготовки затребуваної робочої сили. У цьому аспекті важливе значення має проведення якісної професійної орієнтації молоді на основі прогнозних даних щодо потреб на кваліфіковані кадри на майбутнє.

Список використаних джерел

1. Балакірєва О. М., Валькована О. М. Проблеми працевлаштування та міграційні орієнтації молоді//Економіка і прогнозування. Київ: Ін-т економіки і прогнозування НАН України. 2006. № 4. С. 76–91.
2. Жадан О. В. Механізми державного регулювання соціально-трудоких відносин в Україні: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02/Жадан Олександр Васильович; Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2013. 36 с.
3. Маршавін Ю. М. Шляхи забезпечення узгодженості підготовки фахівців у навчальних закладах України з потребами ринку праці: методологічні та прикладні аспекти//Ринок праці та зайнятість населення: вироб.-практ. наук. журн. Київ: Вид-во ІПК ДСЗУ. 2014. № 3 С. 13–18.
4. Міненко В. Л. Пріоритетні напрями розвитку державного регулювання регіонального ринку праці [Електронний ресурс]. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2012/21.pdf.
5. Онікієнко В. В. Ринок праці та соціальний захист населення України: ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: [наук.-аналіт. моногр.]. Київ: Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2013. 456 с.
6. Проблеми молодіжного безробіття та шляхи його подолання [Електронний ресурс]. 12.10.2011 р. URL: <http://gurt.org.ua/articles/12084/>.
7. Перехід на ринок праці молоді України/Е. М. Лібанова, О. І. Цимбал, Л. С. Лісогор, І. С. Марченко, О. М. Ярош; Міжнар. бюро праці, Програма молодіжної зайнятості, департамент політики зайнятості. – Женева: МОП, 2014. С. 61.
8. Сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Сайт Харківського обласного центру зайнятості [Електронний ресурс]. URL: <http://www.dcz.gov.ua/kha/control/uk/statdatacatalog/list>.
10. Сичова В. В., Бондаренко Д. П. Напрями державного регулювання молодіжного ринку праці в Україні: проблеми та зміни в методах здійснення//Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр", 2016. Вип. 2 (53). С. 78–85.

Надійшла до редколегії 16.09.2016 р.

УДК 35:323:334

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ ЕКОНОМІКОЮ В УКРАЇНІ

Кірсєв Д. Б.,

здобувач, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

Проаналізовано основні складові та структуру механізмів державного управління інформаційною економікою в Україні, політику держави щодо розвитку інформаційного суспільства, створення умов для підприємництва нового типу і розвиток конкуренції.

Ключові слова: механізми державного управління, інформаційне суспільство, інформаційна економіка, конкуренція, підприємництво.

© Кірсєв Д. Б., 2016

Kiriev D. B.,

Postgraduate student of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

STATE INFORMATION POLICY AS A MECHANISM FOR ADMINISTRATION OF INFORMATION ECONOMY IN UKRAINE

The article analyzes the main components of the structure and mechanisms of state control information economy in Ukraine. In this context, the author analyzes the state policy on development of the information society, creating the conditions for a new type of enterprise and competition.

Keywords: governance mechanisms, information society, information economy, competition, entrepreneurship.

В умовах глобалізації інформаційних, інформаційно-технологічних і телекомунікаційних ринків відбувається інтенсивний процес формування світової інформаційної економіки. Формуються світові лідери інформаційної індустрії. “Електронна торгівля” за допомогою телекомунікацій перетворюється на засіб ведення бізнесу. Проте в Україні ці процеси мають ознаки всього лише початкової стадії. Адже для них характерні такі риси, як несистемність та локалізація. В економіці України ще не відбулося широко-масштабної й докорінної модернізації на основі формування інформаційно-мережевої системи і безперервного використання інновацій. Існує потреба вдосконалення механізмів реалізації державної політики у сфері інформаційної економіки.

Концептуальні засади механізмів реалізації державної політики розкрито у працях провідних вітчизняних і зарубіжних вчених. В галузі управління це роботи В. Авер’янова, Г. Атаманчука, П. Єгорова, О. Ковалюка, О. Коротича, Ю. Лисенка, В. Малиновського, Р. Рудницької та ін. Становлення інформаційної економіки системно досліджували А. Чухно, Л. Мельник, Б. Мізюк, Б. Новіков, В. Мунтян, А. Маслов, В. Павлов, Н. Апатова, Л. Федулова, Є. Ніколаєв, В. Семиноженко. Важливим аспектам функціонування та активізації інформаційного ринку, обґрунтування впливу розвитку інформаційної економіки на соціальні та економічні процеси в Україні присвячено роботи Ю. Бажал, Р. Васильченко, О. Вершинського, О. Глущенко, Д. Шахова, А. Ткачова та ін. Питання механізмів державного управління інформаційною економікою в Україні все ж залишаються малодослідженими.

Система управління економікою в Україні перебуває у процесі змін. З одного боку, це вимагає вдосконалення механізму державного управління економікою в цілому та інформаційної економікою зокрема. Потрібно розробити принципово нові підходи до форм і методів управління. Є необхідність визначення науково обґрунтованих нормативно-правових аспектів державного регулювання. З іншого боку, організаційно-економічна структура суб’єктів господарювання у сфері інформаційної економіки в умовах глобалізації та інноваційного розвитку вже не відповідає сучасним об’єктивним потребам українського суспільства. Виникає необхідність створення ефективного інформаційного забезпечення суспільства.

Метою дослідження є визначення механізмів розвитку інформаційної економіки в Україні та формування пропозицій щодо їхнього вдосконалення.

Що таке інформаційна економіка? Яка її особливість? Сьогодні існують різні інтерпретації терміна “інформаційна економіка”, що залежать від точки зору конкретного дослідника і способу дослідження. Досить поширеним є розуміння інформаційної економіки як такої фази розвитку суспільства, у якій головним продуктом виробництва є інформація і знання. Характерним є збільшення ролі інформації та знання в житті суспільства, збільшення частки інформаційних комунікацій, продуктів і послуг у структурі ВВП країни, створення глобального інформаційного простору, де відбувається ефективна інформаційна взаємодія, зокрема завдяки світовим інформаційним ресурсам і споживанню відповідних інформаційних продуктів та послуг [2].

Інформаційний сектор економіки – це три підсектори: науково-освітній, телекомунікаційний та техніко-інноваційний. Але структура сучасної інформаційної економіки набагато складніша, ніж поділ на ці три підсектори. Адже до неї входить виробництво й обслуговування електронної інформаційної техніки, різні види робіт з інформацією.

Важливого значення набуває проблема якості. Зокрема, нове значення отримує продукт – як інформаційний об'єкт; праця – як інтелектуальна праця; капітал – як інтелектуальний капітал (людський потенціал, освіта, досвід, вміння і знання); благо, багатство – як особистісні якості, як людський капітал. Нове значення отримують такі категорії, як цінності й потреби. Добробут вимірюється не матеріальними благами, а потоком креативних благ, тому на перший план виходить модель “креативної людини” (ключове тут – соціалізація [10]).

Отже, в економіці, державному управлінні, повсякденному житті громадян усе більш важливого значення набувають інформація та електронні послуги. Важливі як зміст цієї інформації, так і спосіб її отримання. Відбуваються зміни в інфраструктурі, технологіях. Обсяги електронних послуг постійно зростають. Масштаб застосування інформаційних технологій спричинив зміни в суспільстві. Відбувся перехід до інформаційного суспільства, до інформаційної економіки.

Сучасні тренди розвитку інформаційного суспільства характеризуються тим, що вже станом на 2002 р. за п'ять попередніх років людство виробило інформації більше, ніж за всю попередню історію. Відомо, що обсяг інформації щорічно в світі зростає на третину. В середньому на людину в рік у світі, станом на 2002 р., вироблялося 2,5 x 10⁸ байт інформації [15]. Через десять років після опублікування цих даних, згідно з повідомленнями відомих світових компаній, у 2012 р. на 7 млрд людей припадало 6 млрд телефонів (дані компанії Ericsson, 2012), 6 млрд телевізійних установок (дані Guinness Today, 2012), 2 млрд комп'ютерів (дані Gartner, 2012), 2 300 000 000 інтернет-користувачів (дані Internet World Stats, 2012) [14].

Таким чином, розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та збільшення кількості самої інформації – це визначальні чинники сучасної економіки. Оскільки основним продуктом інформаційної економіки є інтелектуальні послуги і наукомісткі товари, найбільшу цінність становлять інформація і знання. Розвинені країни світу усвідомлюють необхідність нових підходів до власного розвитку і розуміють переваги інформаційної економіки. На дослідження і розробки вони направляють значні фінансові кошти, у т. ч. за рахунок бізнес-структур.

Згідно з даними дослідної компанії Gemius, в Україні 20,2 млн інтернет-користувачів, з яких у 2016 р. щомісячно понад 12,3 млн відвідують сайти категорії e-commerce (OLX.ua, Rozetka.com.ua, Prom.ua, Aliexpress.com, Ria.com) [18]. Онлайн-споживачі в Україні – це переважно молоді люди, користувачі у віці від 14 до 34 років, переважно мешканці міст (80 %). Майже половина з них мають вищу освіту. Більше 90 % аналізованої аудиторії користуються Інтернетом кожен або майже кожен день.

Які ж механізми розвитку інформаційної економіки слід розглядати в Україні? У цьому контексті ми розглядаємо два напрями – це політика держави щодо розвитку інформаційного суспільства і розвиток конкуренції, створення державою умов для підприємництва нового типу.

По-перше, однією зі складових загальнодержавної економічної політики є політика держави щодо розвитку інформаційного суспільства, яка і визначає принципи державного управління розвитком інформаційної економіки. У першу чергу слід розглядати механізми державного управління. “Механізми державного управління – це складна система державних органів, організованих відповідно до визначених принципів для здійснення завдань державного управління, “інструмент” реалізації виконавчої влади держави. Механізм формування й реалізації державного управління – це сукупність і

логічний взаємозв'язок соціальних елементів, процесів і закономірностей, які дозволяють суб'єкту державного управління "схоплювати" потреби, інтереси і цілі суспільства в керуючих впливах, закріплювати їх у своїх управлінських рішеннях і діях і практично втілювати їх у життя, незважаючи на державну владу" [1, с. 86]. Органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему для досягнення поставлених цілей. Це відбувається завдяки системі політичних, економічних, соціальних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління (В. Бакуменко, В. Князєв). Механізми державного управління – це практичні заходи, засоби, важелі, стимули. Структура механізму державного управління включає цілі, рішення, вплив, дії, результати. Таким чином, механізми державного управління поділяють залежно від суб'єктів управління. На вищому рівні – Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України. На обласному рівні – обласні ради, обласні державні адміністрації. На районному рівні – районні ради, районні державні адміністрації, місцевому – міські, селищні, сільські ради. Детально механізми державного управління описав А. Федорчак [15].

Відзначимо, що механізм державного управління як система реалізується через конкретні методи, важелі та інструменти впливу з відповідним правовим, інформаційним, нормативним і фінансовим забезпеченням. Також важливі методи державного управління, що розрізняються за формами. Це прямі і непрямі механізми. Методи прямого впливу безпосередньо впливають на функціонування суб'єктів управління. Серед методів непрямого впливу – державне кредитування, державні позики, податкове регулювання, амортизаційна політика, стандартизація. Особливістю формування державної політики розвитку інформаційної сфери є те, що в ході розвитку ринкових відносин і стабілізації економіки функції прямого впливу держави будуть звужуватися. Основними інструментами механізму державного управління є ціноутворення, ставки податків і пільги з оподаткування, відсотки за кредит, директивні заходи макроекономічних планів і цільових комплексних програм, норми і нормативи, державні гарантії, державні закупівлі, ліцензії, квоти, ліміти тощо. Рішення, що приймаються в межах компетенції органів державного управління, завжди мають правове, нормативне, інформаційне та фінансово-економічне обґрунтування.

В Україні пріоритетність розвитку інформаційної економіки визначена на найвищому рівні управління. Незважаючи на те, що Закон України "Про інформацію" [5] був прийнятий ще в 1992 р., аналізуючи і виділяючи характерні ознаки інформаційної економіки, вітчизняні експерти, зокрема С. Гринкевич та О. Іляш, визначили, що "пріоритетність розвитку інформаційної економіки на найвищому рівні управління в Україні регламентована лише з 2007 р." [3, с. 57]. Саме тоді був прийнятий окремий законодавчий документ – Закон України "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки" [6]. Закон визначив основні причини недостатнього розвитку інформаційного суспільства в Україні. У ньому чітко прописано завдання, цілі та напрями розвитку інформаційного суспільства, а також основи національної політики у цьому контексті. Наголошено на необхідності законодавчого забезпечення, організаційно-правових основ розвитку інформаційної економіки (інституційних, організаційних, ресурсних). А також позначено потребу в механізмах інтеграції України у світовий інформаційний простір.

Наступним важливим документом, що віддзеркалює особливості впливу інформаційної економіки на розвиток українського суспільства, є Доктрина інформаційної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 8 липня 2009 р. № 514/2009 [16]. У ній було визначено основні принципи інформаційної безпеки України, життєво важливі інтереси в інформаційній сфері для громадян, суспільства, держави, основні реальні та потенційні загрози інформаційній безпеці України, а також напрями державної

політики у сфері інформаційної безпеки. Але в 2014 р. цей документ втратив чинність. Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 р. № 653-р., питання розвитку інформаційного суспільства (інформаційної економіки) повинні були бути враховані Державною програмою економічного і соціального розвитку України на 2012 р. і основних напрямків розвитку на 2013 і 2014 рр. [12]. Але, як відзначають експерти, перелік завдань, які необхідно вирішити в рамках розвитку інформаційного суспільства, кількісних і якісних показників ефективності державної політики є досить обмеженим [3, с. 57]. Це “звужує сутність і змістовність процесу розвитку інформаційного суспільства та оцінювання його розвитку, що суперечить Закону України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” [3, с. 57]. Зокрема, до показників ефективності державної політики у сфері розвитку інформаційного суспільства не включено, наприклад, “показник рівня конкурентоспроможності ринку інформаційних технологій, частки науково-дослідних організацій сфери інформаційних технологій, рівня дотримання авторських прав на програмне забезпечення, рівня застосування інформаційних технологій в закладах освіти, охорони здоров’я, рівня інноваційної активності” [3, с. 60].

Крім того, нещодавно прийнято нову редакцію Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [8]. Зі старої редакції залишилася важлива норма про те, що держава повинна виділяти з бюджету на науку не менше 1,7 % ВВП. Закон вимагає нарощувати витрати на науку, щоб у перспективі досягти сукупних витрат на наукові дослідження і розробки 3 % ВВП. Але передбачені Законом України “Про Державний бюджет України на 2016 рік” [9] витрати державного бюджету склали 0,16 % ВВП (3 676 743,4 тис. грн), тоді як у 2014 р. цей показник був майже вдвічі більше – 0,28 % ВВП. Отже, фактом є недостатність державних фінансових ресурсів для належного розвитку інформаційної економіки, несвоєчасність виконання завдань зі створення належних умов розвитку ринку інформаційних послуг.

По-друге, серед механізмів розвитку інформаційної економіки слід розглядати партнерство і конкуренцію. Конкуренція, як механізм розвитку сфери інформаційної економіки, створює середовище для виникнення підприємництва нового типу. Таке підприємництво діє в умовах глобальності, високої продуктивності і зміни способу отримання прибутку. Глобальність надає можливість суб’єктам господарювання працювати як єдине ціле в реальному часі у світовому масштабі. Капітал вільно переміщується між країнами, а країни можуть використовувати цей капітал у реальному часі. Висока продуктивність виникає завдяки використанню всіх видів ресурсів без часових і територіальних обмежень. Відбувається отримання ефекту масштабу на використанні швидкості інновацій та здатності залучати та утримувати клієнтів. Розвиток сфери інформаційної економіки також залежить від появи нових виробничих сил, які суттєво змінюють матеріально-технічну базу виробництва за рахунок привнесення в неї автоматизації, інформаційних ресурсів та комп’ютерної техніки з глобальною мережею Інтернет. Відбуваються структурні зміни на макро- і мікроекономічному рівнях. На мікрорівні така зміна означає появу підприємництва нового типу, яке функціонує в мережі Інтернет, яке використовує окремо функціонуючих і територіально відокремлених працівників, а також майже не має матеріальних активів (так працюють віртуальні корпорації).

У даний час в Україні ринок інформаційних продуктів і послуг знаходиться на стадії формування. Щоб прискорити розвиток цього ринку, гнучке управління і новий державний менеджмент мають замінити централізований адміністративний контроль. Від політики обмеження монополізму має відбутися швидкий перехід до створення умов вільного підприємництва та інвестування, розвитку конкурентного середовища, розвитку інноваційної діяльності.

Інформаційна економіка в своїй основі має мережеву базову структуру. Суспільство отримує новий тип соціальної структури, стає “мережовим суспільством”. У цих нових умовах розвивається і трансформується державне управління економікою. І механізми реалізації державної політики розвитку інформаційної економіки в Україні повинні відповісти сучасним реаліям, об’єктивним суспільним і економічним процесам.

Механізми розвитку інформаційної економіки в Україні слід розглядати як механізми державного управління (практичні заходи, засоби, важелі, стимули з боку держави) і недержавні механізми (конкуренцію і партнерство).

Реалізація державної політики розвитку інформаційної економіки в контексті інтеграції України в світові ринки, світову спільноту, створення передумов для поглиблення і розширення відносин зі світовим і європейським інформаційним простором, актуалізує необхідність науково-аналітичного супроводу цих процесів і вдосконалення механізмів реалізації державної політики в управлінні розвитком інформаційної економіки.

Список використаних джерел

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекц. М.: Юрид. лит., 1997. 400 с.
2. Бажал Ю. Інформаційна економіка [Електронний ресурс]. URL: http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/2430/1/Bazhal_Informatsiyna_ekonomika.pdf
3. Гринкевич С. С., Іляш О. І. Теоретико-прикладні аспекти становлення інформаційної економіки в Україні//Стратегічні пріоритети. 2015. № 1 (34). С. 56–62.
4. Енциклопедичний словник з державного управління/уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
5. Закон України “Про інформацію”. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
6. Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.
7. Маслов А. Теорія інформаційного суспільства як методологічна основа теорії інформаційної економіки. URL: http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Information_society_theory_as_a_methodological_basis_of_the_information_economy_theory_13978.pdf.
8. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність”. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
9. Закон України “Про Державний бюджет України на 2016 рік”. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.
10. Мунтиян В. И. Основы теории информационной модели экономики. Киев: КВИЦ, 1999. 368 с.
11. Приходченко Л. Сутність понять механізмів держави, державного управління та державного регулювання//Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2008. Вип. 3 (35). С. 61–68.
12. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серп. 2007 р. № 653-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/653-2007-%D1%80>.
13. Рудницька Р. М., Сидорчук О. Г., Стельмах О. М. Механізми державного управління: сутність і зміст/за наук. ред. М. Д. Лесечка, А. О. Чемериса. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 28 с.
14. Социальные сети и виртуальные сетевые сообщества: сб. науч. тр./РАН ИНИОН. Центр социал. науч.-информ. исслед.; отв. ред. Л. Н. Верченков, Д. В. Ефременко, В. И. Тищенко. М., 2013. 360 с.
15. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління//Демократичне врядування: зб. наук. пр. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2008. Вип. 1. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf.
16. Указ Президента України “Про Доктрину інформаційної безпеки України”. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>.
17. Lyman P., Varian H. R. How much information. Release of the University of California. Oct.27, 2003.
18. Watcher. Статистика Уанету [Електронний ресурс]. URL: <http://watcher.com.ua/uanet-statistics/>.

Надійшла до редакції 12.09.2016 р.